

Konkordáty.

Konkordáty jsou úmluvy mezi státem a katolickou církví, jimiž upravují se církevní poměry v tom kterém státu. Poměr mezi rakouskou mocí státní a mocí církevní nabýval během doby různé tvářnosti. Na počátku druhé polovice tohoto století počal se vyvíjeti tento poměr ku prospěchu církve; byla totiž vydána různá císařská nařízení jako císař. nař. ze dne 18. a 23. dubna 1850, č. 156 a 157 ř. z., jimiž mnohé požadavky episkopátu docházely svého splnění. Vláda zaujala tu stanovisko, že svoboda církve toho vyžaduje, aby církev sama svými zákony meze své působnosti si upravila. Týmž duchem nese se i min. nař. ze dne 30. června 1850 č. 319 ř. z., jež týká se katolicko-theologických diecézálních ústavů, klášterních škol a fakult, a různá další nařízení. Avšak všechna tato nařízení týmž duchem církvi příznivým ovládaná byla vlastně provisorní a poukazovala k tomu, že připravuje se pro budoucí dobu v zákonodárství rozsáhlá akce, kterou mají veškeré poměry státu k církvi býti přesně stanoveny. A skutečně uzavřen dne 18. srpna 1855 konkordát se stolicí papežskou (vyhlášený v Rakousku pat. ze dne 5. listopadu 1855 č. 195 ř. z., čímž nabyl platnosti zákonně). Konkordát tento řešil v 36 člancích následovní právní otázky: ochranu, kterou poskytovatí má stát učení církve, zrušení placeti regii, práva biskupská, vyučování náboženství, theologická studia, biskupskou censuru školních knih, církevní disciplinární soudy a církevní manželské soudy, poměry patronátní, immunitu církevních budov, zřízení nových diecesí, povinnost císařovu v potaz bráti biskupy diecézální při obsazování stolice biskupské, formulování biskupské přísahy, právo duchovenstva činiti poslední pořízení, obsazování prvních míst v kapitole, far a jiných beneficí, visitační právo římských generálů řádových, záruku za církevní jmění, nezávislost církevního jmění na světské správě, správu náboženského a studijního fondu, povinnost císařovu přispívati k oběma fondům, výnos interkalarií a konečně náhradu za zrušený desátek. Článkem 35. zrušeny všechny zákony a nařízení, jež stály v odporu s konkordátem, a konkordát prohlášen za platný zákon pro všechny země rakouské, jež zachovávatí mají i všichni nástupcové obou mocí, které konkordát byly uzavřely. Tímto patentem zaručena církvi katolické v Rakousku svoboda a samostatnost v největší míře a vliv státu na záležitosti církevní mocně seslaben, ne-li dokonce i zrušen. Dnem 18. srpna 1855, kdy uzavřen konkordát se stolicí papežskou, uznalo Rakousko samostatné postavení a nezávislost církve vedle státu, dle níž obě tyto moci vedle sebe stojí s úplnou samostatností a nezávislostí, majíce každá svými zákony vyměřený rozsah působnosti.

Mezi tím však počal vyvíjeti se opět nový názor o poměru těchto mocí mezi sebou. Vzmáhaly a šířily se idee o moderních úkolech státu, jež uvykli jsme si nazývatí liberalismem, a které stály v plném odporu s názory kurie římské. Papežská encyklika ze dne 8. prosince 1864 a syllabus k ní připojený, jež zatracoval a za bludné prohlašoval 80 různých moderních názorů té doby se šířících, považovány z liberální strany za útok proti základům dnešní evropské společnosti. Ještě mocnější odpor vzbudila usnesení vatikanského koncilu z roku 1870, zejména články o neomylnosti papežově a jeho bezprostřední pravomoci, která ve státních kruzích vzbudila všeobecný odpor. Tento odpor dosáhl v Rakousku praktického významu, když se změnou ústavy 1860 nabyla zároveň liberální

strana prostředního neb bezprostředního účastenství ve věcech veřejných; zrušení konkordátu pokládáno tehdá za nejdůležitější bod programu většiny říšské rady. Vláda vzpírající se zprvu radikálnějším návrhům chtěla cestou dohodnutí se s kurií dosíci změny oněch článků konkordátu, jež nejvíce budily odpor liberálů, avšak vyjednávání ta nevedla k žádoucímu konci. Zmíněné stanovisko vlády rakouské vysvitlo nejprve vydáním státních základních zákonů ze dne 21. prosince 1867. V tomto vývoji nutno rozeznávat dvě stadia: první končí částečným zrušením konkordátu cestou zákonodárnou a druhé úplným zrušením konkordátu akcí mezinárodní. Nová ústavní práva nedala se srovnati s ustanovením konkordátu, a tak zákonem ze dne 25. května 1868 č. 47—49 ř. z. bylo:

1. manželské právo občanského zákonníka znovu v platnost uvedeno, a zavedeno též podpůrné civilní manželství;

2. upraven poměr školy k církvi;

3. vymezeny poměry mezi jednotlivými vyznáními. Těmito zákony zrušen X. článek konkordátu docela a články V., VII. a VIII. z části. Tím obmezena platnost konkordátu pouze na záležitosti církevní. Formálně zrušen byl konkordát teprve po prohlášení dogmatu a neomylnosti papežově. Vlastnoručním listem ze dne 30. července 1870 kázal císař papežské stolici v Římě oznámiti, že následkem nového dogmatu zrušuje vláda konkordát z r. 1855. Kromě toho bylo nařízeno, že mají připravit se návrhy zákonů, které by na místě konkordátu a císař. patentu ze dne 5. listopadu 1855 vymeziti měly poměry státu k církvi, což stalo se zákonem ze 7. května 1874 č. 50 ř. z. jednajícím o zevnitřních poměrech církve katolické.

Konkubinát.

I. Pojem, právo římské.

Konkubinát jest spolužití osob různého pohlaví za účelem mimomanželského spojení pohlavního. (Výn. min. vn. ze dne 29. července 1872 č. 9261.)

Dle římského práva byly uzavírány konkubináty toliko se ženskými osobami nižšího stavu; v době císařství byl pojem konkubinátu přesněji omezen tím, že mimomanželská spojení s osobami ženskými cti požívajícími jako stuprum byla trestána, kdežto konkubinát zůstal beztrestným tehdy, vešel-li v něho muž s osobou ženskou, kterou dle zákona Juliova Papiova pro překážku manželství v různosti stavu se zakládající za manželku pojmouti nemohl. Konkubinát nebyl poměrem právním, nýbrž poměrem skutkovým, který potud byl trpěn, pokud nespadal pod pojem trestného stupra; děti z konkubinátu byly nemanželské. Teprve v 9. stol. byl konkubinát naprosto zakázán.

II. Právo platné.

Dle práva platného nelze prosté spolužití osob různého pohlaví samo o sobě ještě nikterak stotožňovati s pojmem konkubinátu. Jelikož právní stát jen v zákonném manželství záruku svého mravního bytí a své moci spatřovati může, ježto dále i právo rodinné jen za tím účelem stanovil, jest zcela přirozeno, že stát o to pečovati musí, by co nejúčinněji zamezil vzcházení se poměrů, jež by mu v jeho snahách překážeti mohly. Při tom však jest si státu co nejopatrněji počínati, jelikož přece spolužití osob různého pohlaví podmíněno býti může jen zvláštními poměry jako: příbuzenstvím, nedostatkem výživy, poskytováním ochrany nemocným a slabým a pod., aniž by tím již mravní integrity takového společenství blíže se